

Odgovor: Ne, čeprav bi bilo možno pesem razumeti tudi drugače: kot da je kači svet sanj v svoji večvrednosti popolnoma samozadosten in pavov sploh več ne sliši. A zdi se, da lirski ton pesmi take razlage ne podpira. Res da je z mogočnim stolpom, ki kakor da pred našimi očmi raste iz sanj, prikazana velika moč ustvarjalne fantazije, ki se je pesnik ponosno zaveda, zadnji verz pa vendar prinaša do nas morda prikrito, a ne do kraja skrito nostalgijo (hrepenenje po minulem) po »navadni« zemeljski sreči. In če pesmi ne bi brali tako, bi nam zvenela manj prepričljivo, ne bila bi nam človeško blizu; bila bi manj lepa, če se sklicujemo na Baudelaira, ki je zapisal, da je lepota zanj »nekaj žarečega in žalostnega hkrati«, veselje pa je »eno njenih najbolj navadnih okrasov«!

Vsaka interpretacija (tolmačenje) pesmi je le poskus, da bi se pesmi približali. Če je ostalo v njej kaj nejasnega, temnega, nič hudega, saj so že pred romantiko ugotovili, Diderot npr., da liriki »jasnost škoduje«, odtod njegov vzklik: »Pesniki, bodite temni!«

Slovenščina v javni rabi

POMENSKI OBSEG IN RABA BESEDE DOMOZNANSTVO, DOMOZNANSKI

Vprašanje

Bivše študijske knjižnice in še nekatere splošnoizobraževalne knjižnice pri nas zbirajo gradivo, ki se nanaša na območje, kjer knjižnica deluje. Temu gradivu pravimo *domoznanska literatura*. Zajema zgodovino, geografijo, etnologijo, umetnost ter družbeni in kulturni utrip kraja v preteklosti in danes. V zadnjem času se je pokazala potreba, da to funkcijo splošnoizobraževalnih knjižnic natančneje opredelimo: določimo obseg in tipologijo gradiva, ki bi ga zbirale; velikost območja, ki naj bi ga posamezna knjižnica v tej dejavnosti pokrivala, in katere splošnoizobraževalne knjižnice bi se morale s tem sistematično ukvarjati.

Poleg tega se nekaterim jezikoslovcem in knjižničnim delavcem izraz domoznanska literatura ne zdi več primeren zato, ker zveni arhaično in je tudi po pomenu že nekoliko spremenil konotacijo. Prosim za odgovor na tale vprašanja:

1. Kakšen je domnevni izvor besede in kaj je beseda v prvotnem okviru pomenila?
2. Kakšen je pomenski obseg besede?
3. Kakšno je mnenje glede ustreznosti tega izraza v bibliotekarski stroki – kakšni bi bili morebitni alternativni predlogi?

Mojca Gedrih
Ljubljana

Odgovor

Po navedkih iz Pleteršnika (I., str. 157) je beseda izpričana v Cigaletovi Znanstveni literaturi (1880); tam je na strani 198 nemško *Vaterlandskunde* res pojasnjeno z *domoznanstvo*, *opis domovine*, *očevine*. Pleteršnik navaja še drug izvirni nemški izraz *Heimatskunde*. Navedek v Cigaletovi terminologiji in uvrstitev v Pleteršnikov slovar pojasnjujeta tudi aktualnost tega termina ob tedanjih bogatih, pogosto interdisciplinarnih prizadevanjih po spoznavanju lastne narodne samobitnosti. Pogosto je bilo v pojem domoznanstvo zajeto tudi opisovanje jezika oziroma jezikovnih navad (prim. nekatere izdaje zbirke Slovenska zemlja, ki je izhajala od 1892 do 1926 pri Slovenski Matici). Osamosvajanje posa-

meznih znanstvenih panog, tudi moderno zamejevanje področij je v prvi polovici tega stoletja rabo tega izraza dokaj omejilo (prim. šolski predmet na nekaterih šolah) in ga nadomestilo z izrazi *kulturna zgodovina*, tudi *krajevna zgodovina*, čeprav sta oba pojma poudarjala predvsem zgodovinski vidik, ne pa tudi sočasnih razsežnosti. Današnji pomen te iz nemške teorije znanosti nedvomno prevedene zloženke je naveden v I. knjigi Slovarja slovenskega knjižnega jezika na strani 465: *domoznanstvo* je »raziskovanje, proučevanje ožje domovine« (»spisi s področja domoznanstva«, »poučeval je domoznanstvo«); iz obravnave v najnovejšem slovarju ni videti, da bi beseda kakor koli zastarela ali da bi spremenila prvotni pomen. Značilen zanj je celostni vidik, vse, kar je v zvezi z domovino, se opisuje sicer iz različnih zornih kotov, vendar tako, da je končna podoba domovinskega opisa zaokrožena, ne pa razdeljena po posameznih panogah. V tem smislu je beseda še danes aktualna, seveda pa so današnje delne metode spoznavanja domovinske predmetnosti v skladu s sodobnim razvojem znanosti.

Menim, da bi kazalo v bibliotekarski stroki in drugod ta izraz ponovno uveljaviti, saj za celoto boljšega nimamo na voljo (če izvzamem nekatere pogosto uporabljene novejšje izraze: *samospoznavanje*, kar je kvečjemu cilj domoznanskih spoznavanj, *nacionalne vede* itd., kar pa je premalo definirano), seveda pa je treba natančno pojasniti, katere vidike domovinskega spoznavanja izraz zajema. Študije o posameznih krajih in njihovem zaledju bi težko bolj primerno označili z drugim izrazom kot z navedenim – *domoznanska literatura*.

Breda Pogorelec
Filozofska fakulteta v Ljubljani

Literarnozgodovinski problemi, graditvo, komentarji

PREGLED POTRESNE MOTIVIKE V SLOVENSKI KNJIŽEVNOSTI

*Oh nikarte, riba,
riba Faronika,
zavolj otrok nedolžnih,
zavoljo porodnih žena.*

Tolminska ljudska

Slovenci živimo vsi na bolj ali manj potresno nevarnem ozemlju in smo doslej že veliko pretrpeli zaradi potresov. Zadnji hujši potresi so bili leta 1976 s središčem v Furlaniji, ki so močno prizadeli tudi zahodno Slovenijo, zlasti Tolminsko. V maju 1981, ob peti obletnici tega potresa, smo lahko z zadovoljstvom ugotovili, da je bila popotresna obnova ob solidarnostni pomoči širše skupnosti zelo uspešna. O njej priča tudi Potresni zbornik, ki je lani izšel v Tolminu. V njem sem objavil članek »Potres kot motiv v slovenski književnosti«, napisan leta 1979. Odtlej sem odkril še nekaj potresnih motivov iz starejše dobe, pojavilo pa se je še nekaj novih literarnih stvaritev v zvezi z zadnjim potresom. Odkril sem tudi prvi pregled potresnih motivov v naši književnosti, vendar omejen na ljubljanski potres leta 1895, ki ga je napisal Leopold Stanek za 40-letnico potresa z naslovom »Beletristične drobtine o ljubljanskem potresu 1. 1895« in ga objavil v Kroniki slovenskih mest 1935. Zato objavljam sedaj dosti popolnejši pregled potresnih motivov v naši književnosti. Hvaležen pa bom vsakomur, ki me bo obvestil še o kakšnem, v tem pregledu neomenjenem potresnem motivu.

Potresni motivi odmevajo že v zelo starih slovenskih izročilih, kar ni čudno, saj je v zahodni Sloveniji v času od 1115 do 1511 ugotovljenih 7 hudih (rušilnih) potresov.¹ Prav s Tolminskega, iz Baške grape,

¹ V. Ribarič: Potresi v Furlaniji in Posočju leta 1976, kratka seizmološka zgodovina in seizmičnost obroba vzhodnih Alp. Potresni zbornik, 17. Tolmin 1980.